Sci J Iran Blood Transfus Organ 2024; 21 (2): 108-117

Original Article

Beliefs, Ideas and Attitudes of students in Alborz University of Medical Sciences towards Blood Donation in 2023

Mehrpouri M.[1], Masoudi S.[1]

[1]*School of Allied Medical Sciences, Alborz University of Medical Sciences, Karaj, Iran*

Abstract

Background and Objectives

Evaluating the attitudes and beliefs of different classes of society is very important in attracting donors. This study aimed to evaluate the attitude of students of Alborz University of Medical Sciences regarding blood donation and investigate the obstacles in this field.

Materials and Methods

A descriptive cross-sectional study was conducted on 330 students of different fields of Alborz University of Medical Sciences in 2023. A questionnaire containing demographic questions and main research questions (12 questions to evaluate the causes of blood donation-7 questions to evaluate the reasons for not donating again in donors - 20 questions to evaluate the factors preventing blood donation in non-donors-12 questions about the general attitude to blood donation in donors and non-donors) were used to collect data. Data analysis was done with SPSS21 software and descriptive statistics.

Results

The average age was 22.85 ± 0.26 years and only 11.5% had history of donating blood. The most important motivating factors include altruistic causes (100%), feeling of responsibility (96.9%), moral and personal commitment (87.5%), participation in social activities (75%) and helping patients (71.9%). The most important reasons preventing blood donation are fear of dizziness and weakness (77.2% and 64.1%, respectively), lack of proper information (67%), fear of hand burning and hematoma (42.4%) and fear of anemia (47.8%).

Conclusions

Despite the low donation rate, most students had a positive attitude towards blood donation. In order to encourage students to donate blood, the necessary information should be provided through holding appropriate educational programs.

Key words: Attitude, Blood Donors, Blood Donation, Medicine, Students

Received: 23 Jan 2024
Accepted: 6 Mar 2024

Correspondence: Mehrpouri M., PhD of Laboratory Hematology. School of Allied Medical Sciences, Alborz University of Medical Sciences.
Postal Code: 3149969415, Karaj, Iran. Tel: (+9826) 34287341; Fax: (+9826) 34287351
E-mail: *mahdiyemehrpoori@gmail.com*

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-09-17]

خون
فصلنامه پژوهشی
دوره ۲۱ شماره ۲ تابستان ۱۴۰۳ (۱۱۷-۱۰۸)

مقاله پژوهشی

باورها، عقاید و نگرش های دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی البرز نسبت به اهدای خون در سال ۱۴۰۲

مهدیه مهرپوری[۱]، سمانه مسعودی[۲]

چکیده

سابقه و هدف

ارزیابی نگرش‌ها و باورهای اقشار مختلف جامعه اهمیت زیادی در زمینه جذب اهداکنندگان دارد. هدف این مطالعه، ارزیابی نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی البرز در رابطه با اهدای خون و بررسی موانع موجود در این زمینه بود.

مواد و روش‌ها

پژوهش به صورت مقطعی- توصیفی روی ۳۳۰ نفر از دانشجویان رشته‌های مختلف دانشگاه علوم پزشکی البرز در سال ۱۴۰۲ انجام شد. برای جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه‌ای مشتمل بر سؤالات دموگرافیک و سؤالات اصلی تحقیق (۱۲ سؤال جهت ارزیابی علل اهدای خون، ۷ سؤال جهت بررسی علل عدم اهدای مجدد در اهداکنندگان، ۲۰ سؤال جهت ارزیابی فاکتورهای بازدارنده از اهدای خون در غیر اهداکنندگان و ۱۲ سؤال پیرامون نگرش کلی به اهدای خون در اهداکنندگان و غیر اهداکنندگان) استفاده گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS ۲۱ و آمار توصیفی انجام شد.

یافته‌ها

میانگین سنی شرکت‌کنندگان ۰/۲۶ ± ۲۲/۸۵ سال بود و تنها ۱۱/۵ درصد سابقه اهدای خون داشتند. مهم‌ترین عوامل مشوق شامل دلایل انسان دوستانه(۱۰۰٪)، احساس مسئولیت (۹۶/۹٪)، تعهد وجدانی و شخصی (۸۷/۵٪)، شرکت در فعالیت‌های اجتماعی (۷۵٪) و کمک به بیماران (۷۱/۹٪) بودند. مهم‌ترین دلایل بازدارنده، ترس از سرگیجه و ضعف متعاقب اهدای خون (به ترتیب ۷۷/۲٪ و ۶۴/۱٪)، عدم اطلاع رسانی‌های مناسب (۶۷٪) ترس از سوزش دست و هماتوم (۴۲/۴٪) و ترس از کم‌خونی (۴۷/۸٪) بود.

نتیجه گیری

علی‌رغم نرخ پایین اهدا، اغلب دانشجویان نگرش مثبتی نسبت به اهدای خون داشتند. پیشنهاد می‌شود جهت تشویق آن‌ها به اهدای خون، اطلاع‌رسانی‌های لازم از طریق برگزاری برنامه‌های آموزشی مناسب انجام پذیرد.

کلمات کلیدی: **نگرش، اهداکنندگان خون، اهدای خون، علوم پزشکی، دانشجویان**

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۰۳
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۱۶

۱- مؤلف مسئول: دکترای تخصصی خون‌شناسی و بانک خون ـ استادیار دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی البرز ـ کرج ـ ایران ـ کدپستی: ۳۱۴۹۹۶۹۴۱۵
۲- کارشناس علوم آزمایشگاهی ـ دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی البرز ـ کرج ـ ایران

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-09-17]

مقدمه

اهدای خون داوطلبانه امری انسان دوستانه و شریف است که روزانه جان صدها انسان را نجات می‌دهد و به عنوان با ارزش‌ترین عنصر نجات‌بخش زندگی، همواره نقشی اساسی در علم پزشکی ایفا کرده است (۱). ترویج اهدای خون و ایجاد آگاهی در میان تمام اقشار جامعه از اهمیت به سزایی برخوردار است و هم‌چنان یک چالش مهم می‌باشد (۲). مطالعه‌ای پیش‌بینی کرده است که اهدای خون توسط یک درصد از جمعیت یک کشور می‌تواند نیازهای اساسی به خون را برآورده کند (۳). انتقال خون در مواقع اضطراری مانند بارداری یا زایمان، کم خونی شدید در کودکان، تصادفات جاده‌ای، روش‌های جراحی و غیره مورد نیاز است. هم‌چنین نوزادان مبتلا به اختلالات هموگلوبین مانند تالاسمی، بیماری سلول داسی و سایر آنمی‌ها نیاز به تزریق خون منظم دارند که باعث افزایش تقاضای خون می‌شود (۴). اهدای داوطلبانه و بدون دستمزد با پایین‌ترین شانس عفونت‌های مرتبط با انتقال خون همراه است و باعث می‌شود که این نوع اهدا نسبت به سایر موارد ایده‌آل باشد و مواردی مانند اهدای جایگزین و اهدای مستقیم برای اعضای خانواده در حال حذف هستند (۵). تخمین زده می‌شود تا سال ۲۰۲۲ حدود ۱۱۸/۵ میلیون اهدای خون در سطح جهان انجام شده است که ۴۰ درصد آن مربوط به کشورهایی با درآمد بالا است که محل سکونت ۱۶ درصد از جمعیت جهان می‌باشد. این واحدهای خون جمع‌آوری شده از انواع اهداکنندگان خون اعم از داوطلبانه بدون دستمزد، اهدا برای اعضای خانواده یا جایگزین جمع‌آوری شده است. در کشورهای کم درآمد، تا ۵۴ درصد از انتقال خون به کودکان زیر ۵ سال انجام می‌شود؛ در حالی که در کشورهای با درآمد بالا، گروه هدف تزریق خون، افراد با سن بالای ۶۰ سال سن می‌باشند. داده‌های ۱۱۳ کشور نشان می‌دهد که به صورت میانگین، سهم زنان در اهدای خون ۳۳ درصد می‌باشد. در حالی که، در ۱۵ کشور اهداکنندگان زن کمتر از ۱۰ درصد از اهداکنندگان را تشکیل داده‌اند. در کشورهای توسعه یافته نزدیک به نیمی از اهداکنندگان خون خانم می‌باشند؛ برای مثال در آمریکا و اروپا به ترتیب ۴۰ و ۳۸ درصد از اهداکنندگان را زنان تشکیل می‌دهند. اما در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، زنان سهم بسیار کمتری از واحدهای خون اهدایی دارند. این رقم در کشور عمان ۱۰ درصد می‌باشد (۶). در ایران نیز به رغم این که میزان اهدای خون بانوان به نسبت گذشته رشد داشته است، اما هم‌چنان نسبت به میانگین جهانی بسیار پایین می‌باشد، به طوری که در سال ۱۴۰۱، میزان اهدای خون در بانوان ایرانی به صورت میانگین ۴/۵۳ درصد بوده است. البته در استان‌های کردستان، لرستان و خراسان شمالی شاخص اهدا نسبت به میانگین بالاتر می‌باشد. زنان نیمی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند و به دلیل گرایش کمتر به رفتارهای پرخطر و توجه بیشتر به الگوی زندگی سالم، خون سالمتری دارند. هم‌چنین زنان به عنوان رکن اصلی خانواده می‌توانند با اهدای خون خود نقش مهمی در افزایش مشارکت سایر اعضای خانواده در اهدای خون داشته باشند. مطالعه‌ها نشان داده‌اند که زنان به دلایلی از جمله ترس از دیدن سوزن و خون، بارداری، ترس از کم‌خونی، شیردهی و وزن پایین تمایل کمتری به اهدای خون دارند (۹-۷). شناسایی باورها، عقاید و نگرش‌های افراد جامعه در ارتباط با اهدای خون از اهمیت به سزایی برخوردار است. بررسی دلایلی که مانع از اهدای خون در یک جمعیت خصوصاً زنان می‌شود و یا اهداکنندگان را از اهدای خون مجدد باز می‌دارد، می‌تواند نقش مهمی در شناسایی موانع اهدای خون و در گام بعدی افزایش آگاهی جامعه در جهت رفع این مشکلات داشته باشد. با توجه به این که دانشجویان و به خصوص دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی، قشر تاثیرگذاری در ارتباط با نگرش جامعه نسبت به اهدای خون می‌باشند، هدف از این مطالعه ارزیابی نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی البرز در ارتباط با اهدای خون و بررسی موانع موجود در زمینه اهدای خون بود تا در صورت امکان بتوان با کاهش این موانع زمینه اهدا را فراهم کرد.

مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر یک مطالعه توصیفی- مقطعی بود که از تیر ماه تا شهریور ماه ۱۴۰۲ در دانشگاه علوم پزشکی البرز

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-09-17]

انجام گرفت. جامعه مورد مطالعه دانشجویان رشته‌های مختلف مشغول به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی البرز بودند. در سال ۱۴۰۲ حدود ۳۰۰۰ دانشجو در این دانشگاه مشغول به تحصیل بودند، لذا حجم نمونه با استفاده از فرمول آماری کوکران ۳۳۰ نفر محاسبه گردید که با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای از تمام رشته‌های تحصیلی متناسب با تعداد دانشجویان آن رشته تحصیلی مورد مطالعه قرار گرفتند. در این مطالعه دانشجویان رشته‌های علوم آزمایشگاهی، هوشبری، اتاق عمل، پزشکی عمومی، دندان‌پزشکی، پرستاری، مهندسی بهداشت، داروسازی، بهداشت عمومی، مامایی و فوریت پزشکی ارزیابی شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده شد که از مطالعه کسرائیان و همکاران گرفته شد (۱۰). بخشی از پرسشنامه‌ها به صورت الکترونیکی و در نرم‌افزار پرس لاین و بخشی به صورت کاغذی توزیع شدند و به منظور حفظ محرمانگی، از ذکر نام دانشجوها خودداری شد. این پرسشنامه متشکل از ۵ قسمت بود، بخش اول شامل سؤالات دموگرافیک و شامل جنسیت، سن، وضعیت تأهل، رشته تحصیلی، ترم تحصیلی، وضعیت اشتغال، سابقه اهدای خون و تمایل به اهدای مجدد خون بودند. بخش دوم شامل ۱۲ سؤال بود که علل اهدای خون را در بین اهداکنندگان بررسی می‌کرد. بخش سوم متشکل از ۷ سؤال بود و علل عدم اهدای مجدد را در بین اهداکنندگان خون بررسی می‌کرد. بخش چهارم از ۲۰ سؤال تشکیل شده و فاکتورهای بازدارنده از اهدای خون را در بین افرادی که تاکنون خون اهدا نکرده‌اند (غیر اهداکنندگان) بررسی می‌کرد. بخش آخر که از ۱۲ سؤال تشکیل شده بود پیرامون نگرش و عقاید افراد مختلف اعم از اهداکنندگان خون و افرادی که تاکنون خون اهدا نکرده بودند، نسبت به اهدای خون بود. قبل از توزیع پرسشنامه‌ها، روایی صوری پرسشنامه توسط تعدادی از پاسخ‌دهندگان و روایی محتوایی آن توسط اساتید متخصص در رشته خون‌شناسی آزمایشگاهی و بانک خون مورد تایید قرار گرفت. هم‌چنین جهت محاسبه پایایی پرسشنامه‌ها، تعداد ۲۰ پرسشنامه توزیع شد و پایایی از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ با استفاده از نرم‌افزار SPSS۲۱ ، محاسبه گردید. با توجه به این که عدد حاصل (۰/۷۵) بالاتر از ۰/۷ محاسبه شد، پایایی پرسشنامه مورد تایید قرار گرفت. هر پرسش از ۱ تا ۵ امتیازدهی شد (کاملاً مخالف = ۱، مخالف= ۲، نظری ندارم = ۳، موافق= ۴ و کاملاً موافق = ۵). همه آزمودنی‌ها موظف بودند که به سؤالات بخش اول که مربوط به اطلاعات دموگرافیک بود و هم‌چنین سؤالات بخش آخر که مربوط به نگرش و عقاید کلی فرد در ارتباط با اهدای خون بود، پاسخ دهند. در ادامه اهداکنندگان به سؤالات بخش دوم و سوم که در ارتباط با دلایل اهدای خون و نیز خودداری از اهدای مجدد در اهداکنندگان بود پاسخ دادند. هم‌چنین افراد غیر اهداکننده به سؤالات بخش چهارم که در ارتباط با فاکتورهای بازدارنده از اهدای خون بود پاسخ دادند. $p \leq ۰/۰۵$ از نظر آماری معنادار در نظر گرفته شد. برای ارزیابی وضعیت نگرش و اعتقاد اهداکنندگان و نیز افراد غیر اهداکننده نسبت به فرآیند اهدای خون، میانگین نمرات آن‌ها با میانگین امتیازات که نمره ۳۶ [۲/ (۱۲+۶۰)] بود مقایسه گردید. نمرات بیشتر یا مساوی ۳۶ به عنوان نگرش مثبت نسبت به اهدای خون و نمرات کمتر از این مقادیر به عنوان نگرش منفی نسبت به اهدای خون در نظر گرفته شد. به این روش درصد اهداکنندگان و افراد غیر اهداکننده که نسبت به اهدای خون نگرش مثبت یا منفی داشتند محاسبه گردید. در مطالعه حاضر، جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS ۲۱ استفاده شد. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و آزمون T-test مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. هم‌چنین سطح معنادار آماری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد. شرکت در این مطالعه اختیاری بوده و محققین متعهد به رعایت شرایط محرمانگی طی این مطالعه و انتشار نتایج بودند. این مطالعه توسط کمیته اخلاق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی البرز تایید و تصویب گردید.

یافته‌ها

بعد از توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، اطلاعات حاصل از پرسشنامه‌های الکترونیکی و کاغذی وارد SPSS۲۱ شد. در کل ۳۳۰ دانشجو در محدوده سنی ۱۸ تا ۴۶ سال با میانگین سنی ۰/۲۶ ± ۲۲/۸۵ سال وارد این مطالعه شدند. ۳۸ نفر (۱۱/۵٪) از شرکت‌کنندگان سابقه

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-09-17]

اهدای خون داشتند و مابقی کـه ۲۹۲ نفـر (۸۸/۵٪) بودنـد سابقه هیچ اهدایی نداشتند. در این مطالعه ۲۷ نفر از رشـته علـوم آزمایشـگاهی (۸/۳٪)، ۳۹ نفـر از رشـته هوشـبری (۱۱/۹٪)، ۲۱ نفر از رشته اتـاق عمـل (۶/۵٪)، ۱۰۱ نفـر از رشته پزشـکی عمـومی (۳۲/۱٪)، ۳۲ نفـر از رشـته دنـدان پزشکی (۹/۷٪)، ۲۲ نفر از رشته پرستاری (۶/۵٪) ، ۲۷ نفر از رشـته مهندسـی بهداشـت (۷/۹٪)، ۳۸ نفـر از رشـته داروسـازی (۱۱/۶٪)، ۸ نفـر از رشـته بهداشـت عمـومی (۱/۸٪)، ۱۳ نفر از رشته مامایی (۳/۲٪) و ۲ نفـر (۰/۴٪) از رشته فوریت پزشکی شرکت نمودنـد. آزمـون‌هـای آمـاری تفاوت‌های آمـاری معنـاداری بـین اطلاعـات دموگرافیـک اهداکنندگان و غیر اهداکنندگان نشان نداد (جدول ۱).

جدول ۱: اطلاعات دموگرافیک کل شرکت‌کنندگان در این مطالعه (۳۳۰ نفر)

	اهداکنندگان ۳۸ نفر	غیر اهداکنندگان ۲۹۲ نفر
میانگین سنی	۲۳/۲ ± ۳/۴	۲۲/۸۰ ± ۴/۴
جنسیت (مرد/زن)	۱۲(۳۲٪)/۲۶(۶۸٪)	۶۲(۲۲٪)/۲۳۰(۷۸٪)
مجرد/متأهل	۳۵(۹۳٪)/۳(۷٪)	۲۶۰(۸۹٪)/۳۲(۱۱٪)
شاغل/غیر شاغل	۲۱(۶۶٪)/۱۷(۴۴٪)	۴۷(۱۷٪)/۲۴۵(۸۳٪)

عوامـل محـرک اهـدای خـون در اهداکننـدگان خـون ارزیابی و تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشـان داد کـه عوامـل اصلی اهدای خون بـین اهداکننـدگان شـامل دلایـل انسـان دوسـتانه (۱۰۰٪)، احسـاس مسـئولیت (۹۶/۹٪)، تعهـد وجـدانی و شخصـی (۸۷/۵٪)، شـرکت در فعالیـت‌هـای اجتماعی (۷۵٪)، کمک به بیماران (۷۱/۹٪) و اعتقاد به تاثیر مثبت اهدای خون روی سلامت (۶۸/۸٪) می‌باشند. عوامـل اصلی که در اهداکنندگان منجر به اهدای خون می‌شـود در خلاصه شده است (جدول ۲).

جدول ۲: عوامل اهدای خون در اهداکنندگان

ردیف	علل اهدای خون	درصد
۱	من از کمک به هم‌نوع لذت می‌برم.	۱۰۰/۰۰
۲	من به عنوان یک فرد در مقابل نیازمنـدان بـه خون احساس مسئولیت می‌کنم.	۹۶/۹
۳	این وظیفه وجدانی و شخصی است.	۸۷/۵
۴	کنجکاوی در رابطه بـا اهـدای خـون عـاملی جهت اهدای خون بوده است.	۴۳/۷
۵	علل مذهبی جهت اهدای خون دارم.	۱۵/۷
۶	من دوسـت دارم در فعالیـت‌هـای اجتمـاعی شرکت کنم.	۷۵/۰
۷	دوستان و یا اعضای فامیل من که اهداکننـده خون بودند بر روی من تاثیر گذاشتند.	۳۷/۵
۸	انگیزه مثبت دارم.	۵۰/۰
۹	من گروه خونی خاصی دارم.	۳۱/۳
۱۰	من فکر می‌کنم اهـدای خـون روی سـلامتی من تاثیر مثبتی دارد.	۶۸/۸
۱۱	با اهدای خون می‌توانم به بیماران کمک کنم.	۷۱/۹
۱۲	یکی از بستگان یا آشنایان بیمارم بـه واسـطه تزریق خون بهبود یافته بود.	۲۵/۰

جدول ۳: عوامل مانع از اهدای خون مجدد در اهداکنندگان

ردیف	علل ممانعت‌کننده	درصد
۱	پروسه اهدای خون وقت‌گیر بود.	۲۸/۲
۲	از من قدردانی نشد.	۱۸/۷
۳	دچار هماتوم یا ضعف شدم.	۱۸/۷
۴	درد سوزن مانع اهدای مجدد خون است.	۹/۳
۵	برخورد پرسنل یا پزشک با من بد بود.	۶/۲
۶	از لحاظ بالینی شرایط اهدا مجدد را ندارم.	۲۱/۹
۷	نامناسب بودن زمان و مکان اهدای خـون مـانع اهدای خون مجدد است.	۲۱/۸

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-09-17]

جدول ۴: عوامل بازدارنده از اهدای خون در افراد فاقد سابقه اهدای خون

ردیف	علل بازدارنده از اهدای خون	درصد کل	درصد (آقایان = ۶۲ نفر)	درصد (خانم‌ها = ۲۳۰ نفر)	مقایسه اهداکنندگان آقا و خانم (p-value)
۱	اهدا خون ممکن است با درد همراه باشد.	۵۱/۰	۲۷/۵	۵۷/۲	۰/۰۱>
۲	ممکن است به دنبال اهدای خون دچار سرگیجه شوم.	۷۷/۲	۴۷	۸۵/۰	۰/۰۱>
۳	از لحاظ زمانی وقت کافی برای اهدای خون ندارم.	۲۷/۴	۲۷/۴	۲۷/۳	۰/۷۰
۴	ممکن است به دنبال اهدای خون دچار سوزش دست یا هماتوم شوم.	۴۲/۴	۳۱/۳	۴۵/۳	۰/۰۲
۵	ممکن است به دنبال اهدای خون نتوانم فعالیت روزانه یا ورزشی ام را انجام دهم.	۳۴/۷	۲۱/۵	۳۸/۱	۰/۰۱
۶	ممکن است دچار کم خونی شوم.	۴۷/۸	۴۳/۱	۵۵/۲	۰/۰۱>
۷	تا حالا کسی از من نخواسته که خون اهدا کنم.	۶۷/۰	۶۰/۸	۶۸/۶	۰/۴۳
۸	من انگیزه کافی دارم ولی تا حالا فرصت نداشتم.	۲۳/۰	۵۶/۹	۴۷/۹	۰/۷۸
۹	من از سوزن می ترسم.	۱۸/۰	۱۱/۸	۱۹/۶	۰/۱۱
۱۰	ترس از دیدن خون مانع از اهدای خون من است.	۱۳/۹	۵/۹	۱۵/۹	۰/۳۰
۱۱	ممکن است بعد از اهدای خون دچار ضعف شوم.	۶۴/۱	۳۷/۳	۷۱/۲	۰/۰۱>
۱۲	ممکن است با اهدای خون بیماری عفونی به من منتقل شود.	۲۳/۶	۳۵/۳	۲۰/۶	۰/۱۳
۱۳	ممکن است بیشتر از حد لازم از من خون گرفته شود.	۲۰/۰	۱۵/۷	۲۱/۱	۰/۹۶
۱۴	ساعت اهدای خون برای من مناسب نیست.	۱۷/۶	۲۳/۶	۱۵/۹	۰/۹۲
۱۵	محل های اهدای خون برای من نامناسب است.	۲۱/۲	۲۳/۵	۲۰/۶	۰/۵۰
۱۶	پروسه اهدای خون بسیار طولانی است.	۲۵/۷	۲۵/۵	۲۵/۷	۰/۵۷
۱۷	من به خاطر مصرف بعضی از داروها برای اهدای خون مناسب نیستم.	۱۰/۲	۱۷/۷	۸/۲	۰/۱۷
۱۸	من به خاطر رفتارهای پرخطر برای اهدای خون مناسب نیستم.	۷/۰	۹/۸	۶/۲	۰/۱۷
۱۹	من از لحاظ بالینی شرایط اهدای خون ندارم.	۳۳/۰	۱۹/۶	۳۶/۶	۰/۲۸
۲۰	خانواده من با اهدا خون موافق نیستند.	۲۲/۵	۱۵/۷	۲۴/۲	۰/۳۰

میانگین تعداد اهدای خون در اهداکنندگان ۲/۳ ± ۲/۵ بود و ۸۴/۴ درصد از آن ها تمایل به اهدای مجدد خون داشتند؛ درحالی که ۱۵/۶ درصد از آن‌ها مایل به اهدای خون مجدد نبودند. در نیمی از اهداکنندگان بیشتر از ۱ سال از آخرین اهدای خون آن‌ها می‌گذشت و در نیم دیگر، کمتر از ۱ سال از آخرین اهدای خون آن‌ها می‌گذشت. در ادامه پرسشنامه عللی را بررسی کرد که اهداکنندگان را از اهدای مجدد باز می‌دارد. علل اصلی که دهندگان برای ممانعت از اهدای خون ذکر کرده بودند شامل وقت گیر بودن چرخه اهدای خون (۲۸/۲٪)، شرایط نامناسب بالینی (۲۱/۹٪) و نامناسب بودن زمان و جایگاه‌های اهدای خون (۲۱/۸٪) بود (جدول ۳).

در ارتباط با افرادی که سابقه اهدا نداشتند، پاسخ‌های سؤالات بخش ۴ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که نتایج نشان داد از مهم‌ترین دلایلی که افراد غیراهداکننده را از اهدای خون باز می‌دارند، می‌توان به ترس از سرگیجه و ضعف متعاقب اهدای خون (به ترتیب ۷۷/۲٪ و ۶۴/۱٪)، عدم اطلاع‌رسانی‌های مناسب در ارتباط با اهدای خون

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-09-17]

جدول ۵: باورهای کلی اهداکنندگان و غیر اهداکنندگان نسبت به اهدای خون

ردیف	باورهای اهداکنندگان و غیر اهداکنندگان در ارتباط با اهدای خون	غیر اهداکنندگان (درصد)	اهداکنندگان (درصد)
۱	من فکر می‌کنم اهدای خون کار درستی است و بایستی انجام شود.	۸۵/۷	۷۸/۱
۲	من فکر می‌کنم اهدای خون برای سلامتی من مفید است.	۵۱/۸	۶۲/۴
۳	شرایط اهدای خون کاملاً استریل است.	۶۰/۴	۶۵/۶
۴	شرایط اهدای خون کاملاً راحت و مناسب است.	۴۹/۰	۶۸/۷
۵	تنها افراد قوی می‌توانند خون اهدا کنند.	۳۰/۲	۱۵/۶
۶	من بعد از اهدای خون احساس رضایت و انجام حس خوب دارم.	۶۱/۳	۸۷/۵
۷	اگر یکی از بستگان من نیاز به خون داشته باشد و از من بخواهد حاضرم خون اهدا کنم.	۸۷/۸	۹۰/۶
۸	اگر وقت کافی برای اهدای خون داشته باشم خون اهدا می‌کنم.	۶۲/۰	۸۱/۳
۹	اگر مطمئن باشم خونم برای یکی از اعضاء خانواده‌ام مصرف می‌شد خون اهدا می‌کنم.	۶۲/۹	۵۳/۱
۱۰	اگر بعد از اهدای خون از من تقدیر و تشکر شود خون اهدا می‌کنم.	۱۸/۸	۱۸/۸
۱۱	اگر بعد از اهدای خون به من هدیه داده شود خون اهدا می‌کنم.	۲۲/۵	۲۱/۹
۱۲	هر فردی باید خون اهدا کند تا نیاز بیماران نیازمند را تأمین کند.	۵۵/۲	۵۹/۴

(۶۷٪)، ترس از سوزش دست و هماتوم (۴۲/۴٪) و ترس از کم‌خونی (۴۷/۸٪) اشاره کرد (جدول ۴).

البته در بخشی از این مطالعه عوامل ممانعت از اهدای خون بین دانشجویان آقا و خانم با یکدیگر مقایسه گردید، نتایج نشان داد که در خانم‌ها در مقایسه با آقایان، ترس از درد، سرگیجه و سوزش دست متعاقب اهدای خون، ترس از ایجاد آنمی، نگرانی از ناتوانی در انجام فعالیت‌های روزانه و مخالفت خانواده با اهدای خون شیوع بیشتری دارد.

در بخشی از این مطالعه، باورهای کلی دانشجویان در رشته‌های مختلف علوم پزشکی نسبت به اهدای خون در اهداکنندگان و غیر اهداکنندگان سنجیده شد (جدول ۵). نتایج نشان داد که شرکت‌کنندگان در این مطالعه اعم از اهداکنندگان و غیراهداکنندگان، اهدای خون را کار درستی می‌دانند که برای سلامتی مفید است. در ادامه نگرش اهداکنندگان و غیراهداکنندگان نسبت به اهدای خون بررسی شد. نتایج نشان داد که در مجموع ۸۸/۷ درصد از غیر اهداکنندگان و ۹۳/۴ درصد از اهداکنندگان نگرش مثبتی نسبت به اهدای خون دارند و ۱۱/۳ درصد از غیر اهداکنندگان و ۶/۶ درصد از اهداکنندگان نگرش منفی نسبت به اهدای خون دارند.

بحث

مأموریت مهم سازمان انتقال خون ایران تأمین خون سالم و کافی در ایران است. بنابراین، جذب اهداکنندگان و ارتقای رضایت‌مندی آن‌ها جهت اهدای مستمر از مهم‌ترین اهداف این سازمان است (۱۲، ۱۱). از این‌رو شناسایی عللی که مانع از اهدای خون در افراد یک جامعه می‌شوند، اهمیت زیادی دارد. مطالعه‌های مختلفی نگرش‌ها و باورهای افراد مختلف جامعه را نسبت به اهدای خون بررسی کرده‌اند. در مطالعه‌ای که در استان یزد در ارتباط با نگرش دانشجویان نسبت به اهدای خون انجام گردید نتایج نشان داد که اغلب دانشجویان آگاهی ضعیفی نسبت به اهدای خون دارند و عملکرد مطلوبی جهت اهدای خون ندارند (۱۳). در همین راستا، مطالعه حاضر به بررسی علل مختلفی که مانع از اهدای خون در افراد می‌شود و یا اهداکنندگان را از اهدای مجدد باز می‌دارد، می‌پردازد. پرسشنامه‌ای حاوی سؤالات مرتبط با هدف مذکور بین شرکت‌کنندگان که دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی البرز بودند توزیع شد. نتایج نشان داد از بین ۳۳۰ شرکت‌کننده،

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-09-17]

۳۸ نفر (۱۱/۵٪)، سابقه اهدای خون دارند که ۲۶ نفر از آن‌ها مرد (۶۸/۵٪) و ۱۲ نفر زن (۳۱/۵٪) می‌باشند و تعداد اهداکنندگان زن نسبت به میانگین جامعه یعنی عدد ۴/۵۳ درصد بالاتر می‌باشد.

در این مطالعه، ترتیب اهداکنندگان بین دانشجویان رشته‌های مختلف دانشگاه علوم پزشکی البرز به شکل زیر می‌باشد؛ دانشجویان پزشکی (۳۴/۴٪)، دانشجویان دندانپزشکی (۱۸/۸٪)، داروسازی (۱۲/۵٪)، اتاق عمل (۹/۴٪)، پرستاری (۹/۴٪)، علوم آزمایشگاهی (۶/۲٪)، هوشبری (۳/۱٪)، مهندسی بهداشت (۳/۱٪) و بهداشت عمومی (۳/۱٪). در مطالعه مشابه در کشور اتیوپی، تمایل به اهدای خون بین دانشجویان رشته‌های مختلف بررسی شد. نتایج آن‌ها نشان داد که دانشجویان رشته‌های مامایی و پرستاری در مقایسه با دانشجویان رشته‌های بهداشت عمومی و داروسازی و نیز رشته‌های غیر مرتبط با حوزه سلامت مانند مهندسی برق، تمایل بیشتری به اهدای خون داشتند. مطالعه مذکور اذعان داشت آگاهی از فرآیند اهدای خون، جنسیت مرد و دانشجو بودن در رشته پرستاری و مامایی عواملی بودند که به طور معناداری با عملکرد مثبت در جهت اهدای خون مرتبط هستند. دلیل رایج عدم تمایل برای اهدای خون بین دانشجویان، ترس از سوزن و احساس ناراحتی پس از اهدا بود. آن‌ها پیشنهاد کردند سازمان خون منطقه‌ای با همکاری مدیریت دانشگاه برای تشویق به اهدای خون، باید به صورت دوره‌ای شرایطی را جهت آگاهی‌بخشی دانشجویان از فرآیند اهدای خون به ویژه برای دانشجویانی که در بخش‌های مرتبط با سلامت تحصیل نمی‌کنند فراهم کند (۱۴). نتایج ما نشان داد که مهم‌ترین عاملی که اهداکنندگان را جهت اهدای خون تشویق می‌کرد انگیزه نوع دوستی بود که در مطالعه‌های دیگر نیز نتیجه مشابه حاصل شد (۱۶، ۱۵، ۱۰). از سایر دلایلی که اهداکنندگان را جهت این امر تشویق می‌کند می‌توان به احساس مسئولیت در مقابل افراد نیازمند به خون (۹۶/۹٪)، دلایل وجدانی و شخصی (۸۷/۵٪)، کمک به بیماران (۷۱/۹٪) و تاثیر مثبت روی سلامتی (۶۸/۸٪) اشاره نمود. در مطالعه مشابهی که روی سیاه‌پوستان آفریقایی انجام شد محرک‌های اهدای خون بررسی شد، نتایج نشان داد اگر چه انگیزه اجتماعی (نوع دوستی) بیشترین انگیزه فردی بود که به عنوان مشوق اهدای خون به آن اشاره شد، اما تبلیغات مناسب نیز به عنوان یک مشوق مهم از سوی شرکت‌کنندگان مطرح شد (۱۷). در مطالعه مورتاق و همکاران، انگیزه‌های کلیدی که باعث ترویج اهدای خون می‌شوند، نوع‌دوستی، وظیفه مدنی و فرصت‌هایی برای ارزیابی بیماری‌ها ذکر شد (۱۸). در مطالعه دیگری که در کشور چین انجام شد، اهداکنندگان با انگیزه‌های مختلفی جهت اهدای خون مواجه شدند که شامل هدیه مادی (مانند کارت هدیه)، هدیه معنوی (مانند تقدیر یا گواهی از سازمان انتقال خون مربوطه) و اهدای خون برای یکی از اعضای خانواده خودش می‌شد. نتایج آن‌ها نشان داد که دریافت‌کننده خون به عنوان مهم‌ترین عامل در ایجاد انگیزه در فرآیند اهدای خون می‌باشد. پاسخ‌دهندگان اذعان داشتند که در صورتی که دریافت‌کنندگان خون یکی از اعضای خانواده خودشان باشند، نسبت به دریافت هدیه مادی و معنوی انگیزه بیشتری برای اهدای خون دارند (۱۹).

از مهم‌ترین عواملی که مانع از اهدای خون مجدد بین اهداکنندگان می‌شد، می‌توان به وقت گیر بودن چرخه اهدای خون (۲۸/۲٪)، شرایط بالینی نامناسب (۲۱/۹٪)، نامناسب بودن زمان و مکان اهدای خون (۲۱/۸٪)، احساس ضعف و هماتوم متعاقب اهدای خون (۱۸/۷٪) و عدم قدردانی از اهداکنندگان (۱۸/۷٪) اشاره کرد. در این راستا به منظور ترویج فرهنگ اهدای خون سازمان انتقال خون می‌تواند با برپایی پایگاه‌های سیار جهت اهدای خون، یا فراهم آوردن تسهیلات مناسب جهت حضور دانشجویان در پایگاه‌های ثابت و انجام قدردانی از اهداکنندگان گام‌های مؤثری در زمینه افزایش تمایل دانشجویان به اهدای خون بردارد.

از بین ۳۳۰ نفری که در این مطالعه شرکت کرده بودند، ۲۹۲ نفر از آن‌ها فاقد سابقه اهدای خون بودند. از مهم‌ترین علل بازدارنده اهدای خون در این افراد می‌توان به نگرانی از سرگیجه به دنبال اهدای خون (۷۷/۲٪)، نگرانی از ضعف به دنبال اهدای خون (۶۴/۱٪)، عدم آگاهی از اهدای خون (۶۷٪) و ترس از کم‌خونی (۴۷/۸٪) اشاره

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-09-17]

کرد. در مطالعه‌ای که توسط موتیوهی و همکاران انجام شد، شرکت‌کنندگان عوامل بازدارنده از اهدای خون را ترس، نگرش منفی و عدم آگاهی ذکر کردند (۱۷). مطالعه دیگر نیز نتایج مشابهی را نشان داد و عوامل بازدارنده از اهدا را ترس از سوزن و خون، عدم آگاهی از فرآیند اهدا و عدم دسترسی به مراکز اهدای خون عنوان کرد (۱۸). در مطالعه یوآن و همکاران، ناراحتی های ناشی از محدودیت‌های زمانی و مکانی به عنوان مهم‌ترین عامل بازدارنده از اهدای خون معرفی شد و اهداکنندگان ایمیل را به عنوان روش ترجیحی جهت اطلاع رسانی‌های سازمان انتقال خون جهت فراخوانی اهداکنندگان معرفی نمودند (۱۶). مطالعه‌ای در هند نشان داد که غیر اهداکنندگان، باورهای غلطی دارند که مانع از اهدای خون توسط آن‌ها می‌شود. شایع‌ترین باور نادرست مربوط به ارتباط اهدای خون با ناباروری بود و رسانه‌ها قادرند به عنوان ابزاری مؤثر جهت افزایش آگاهی جامعه و کاهش باورهای نادرست در مورد اهدای خون عمل کنند (۲۰).

در انتها باورهای کلی دانشجویان اعم از اهداکنندگان و غیر اهداکنندگان در ارتباط با اهدای خون سنجیده شد، نتایج نشان داد که اغلب شرکت‌کنندگان در این مطالعه اعم از اهداکنندگان و غیر اهداکنندگان، نگرش مثبتی به اهدای خون دارند و اهدای خون را کار درستی می‌دانند که برای سلامتی مفید است.

از مهم‌ترین باورهای اهداکنندگان و غیر اهداکنندگان در ارتباط با عمل اهدای خون می‌توان به نیاز بستگان به فرآورده‌های خونی (۸۷/۸٪ و ۹۰/۶٪ به ترتیب در اهداکنندگان و غیر اهداکنندگان)، اعتقاد به درست بودن فرآیند اهدای خون (۸۵/۷٪ و ۷۸/۶٪ به ترتیب در اهداکنندگان و غیر اهداکنندگان)، احساس رضایت متعاقب اهدای خون (۶۱/۳٪ و ۸۷/۵٪ به ترتیب در اهداکنندگان و غیر اهداکنندگان) و اعتقاد به استریل بودن فرآیند اهدای خون (۶۰/۴٪ و ۶۵/۶٪ به ترتیب در اهداکنندگان و غیراهداکنندگان) اشاره کرد.

در مطالعه مشابه در کشور هند، باورها و نظرات جامعه در ارتباط با اهدای خون ارزیابی شد، نتایج نشان داد که شرکت‌کنندگان در این مطالعه عقاید، نظرات و انگیزه مثبتی نسبت به اهدای خون دارند و اکثر آن‌ها اهدای خون را امری مهم و وظیفه ملی افراد جامعه می‌دانند (۲۱).

نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که اگر چه میزان اهدای خون بین دانشجویان پایین است، اما نگرش‌ها و انگیزه‌های مثبتی نسبت به فرآیند اهدای خون در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی وجود دارد. از این رو پیشنهاد می‌شود که به منظور تشویق جامعه هدف مذکور جهت اهدای خون، اطلاع رسانی‌های لازم صورت پذیرد. این اطلاع‌رسانی‌ها می‌تواند به طرق مختلف مانند برگزاری کارگاه‌ها یا برنامه‌های آموزشی جهت آشنایی با شرایط لازم برای اهدای خون، فرآیند اهدای خون و آشنایی با فواید اهدای خون برای سلامتی باشد. این مطالعه بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی انجام گردید که با توجه به زمینه تحصیلی و کاری ممکن است نظرات و نگرش‌های متفاوتی نسبت به دانشجویان دانشگاه‌های غیر علوم پزشکی داشته باشند؛ لذا پیشنهاد می‌شود مطالعه مشابه در دانشجویان دانشگاه‌های غیر علوم پزشکی کشور نیز انجام پذیرد.

حمایت مالی

این پروژه توسط دانشگاه علوم پزشکی البرز تأمین مالی شده است.

ملاحظات اخلاقی

این مطالعه توسط کمیته اخلاق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی البرز تایید و تصویب گردید (شماره تاییدیه کمیته اخلاق IR.ABZUMS.REC.1401.285).

عدم تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافعی توسط نویسندگان بیان نشده است.

نقش نویسندگان

دکتر مهدیه مهرپوری: انتخاب موضوع، تجزیه و تحلیل داده‌ها، نوشتن مقاله

سمانه مسعودی: جمع‌آوری اطلاعات

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-09-17]

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله نویسندگان مقالـه از دانشـجویان و معاونـت تحقیقـات و فناوری دانشگاه علـوم پزشکـی البـرز جهـت همکاری در این مطالعه تشکر و قدردانی می‌نمایند.

References:

1- Shenga N, Pal R, Sengupta S. Behavior disparities towards blood donation in Sikkim, India. Asian J Transfus Sci 2008; 2(2): 56-60.
2- Saha S, Chandra B. Study on identification of the factors impacting blood donation in Jharkhand, India. Indian J Fundam Appl Life Sci 2015; 5: 1-4.
3- Checkley L, Motwani G, Wange IC, Nwanna-Nzewunwa O, Kirya F, Ajiko MM, *et al*. Assessment of blood donation and transfusion in Eastern Uganda: A mixed-methods study. Ann Glob Health 2019; 85(1): 59.
4- Uddin MM, Akteruzzaman S, Rahman T, Hasan AM, Shekhar HU. Pattern of β-Thalassemia and other Haemoglobinopathies: a cross-sectional study in Bangladesh. ISRN Hematol 2012; 2012: 659191.
5- Harris JC, Crookston KP. Blood Product Safety. 2023 Mar 27. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2024 Jan.
6- WHO. Global status report on blood safety and availability 2021. Available from: https://www.who.int/publications/i/item/9789240051683.
7- Bednall TC, Bove LL. Donating blood: a meta-analytic review of self-reported motivators and deterrents. Transfus Med Rev 2011; 25(4): 317-34.
8- Bani M, Giussani B. Gender differences in giving blood: a review of the literature. Blood Transfus 2010; 8(4): 278.
9- Misje AH, Bosnes V, Heier H. Gender differences in presentation rates, deferrals and return behaviour among Norwegian blood donors. Vox Sang 2010; 98(3p1): e241-e8.
10- Kasraian L, Ashkani-Esfahani S, Foruozandeh H. Reasons of under-representation of Iranian women in blood donation. Hematol Transfus Cell Ther 2021; 43: 256-62.
11- Vatani J. Impact of quality, perceived value, and expectations on satisfaction of blood donors of Rasht blood transfusion organization. Asian Journal of Pharmaceutics (AJP) 2018; 12(4): S1223-7.
12- Gharehbaghian A, Abolghasemi H, Namini MT. Status of blood transfusion services in Iran. Asian J Transfus Sci 2008; 2(1): 13-7.
13- Javadzadeh Shahshahani H. University students knowledge, attitude and practice towards blood donation in Yazd, Iran. Sci J Iran Blood Transfus Organ 2020; 17(4): 259-69. [Article in Farsi]
14- Idris E, Yadeta E, Debella A, Tamiru D, Atnafe G, Arkew M, *et al*. Blood donation practice and its predictors among undergraduate college students in Harari Regional State, Eastern Ethiopia. SAGE Open Med 2023; 11: 20503121231159344.
15- Maghsudlu M, Nasizadeh S. Iranian blood donors' motivations and their influencing factors. Transfus Med 2011; 21(4): 247-52.
16- Yuan S, Hoffman M, Lu Q, Goldfinger D, Ziman A. Motivating factors and deterrents for blood donation among donors at a university campus–based collection center. Transfusion 2011; 51(11): 2438-44.
17- Muthivhi T, Olmsted M, Park H, Sha M, Raju V, Mokoena T, *et al*. Motivators and deterrents to blood donation among Black South Africans: a qualitative analysis of focus group data. Transfus Med 2015; 25(4): 249-58.
18- Murtagh CM, Katulamu C. Motivations and deterrents toward blood donation in Kampala, Uganda. Soc Sci Med 2021; 272: 113681.
19- Wang Y, Zhai P, Jiang S, Li C, Li S. Blood Donors' Preferences Toward Incentives for Donation in China. JAMA Netw Open 2023; 6(6): e 2318320.
20- Dubey A, Sonker A, Chaurasia R, Chaudhary R. Knowledge, attitude and beliefs of people in North India regarding blood donation. Blood Transfus 2014; 12(Suppl 1): s21.
21- Samreen S, Sales I, Bawazeer G, Wajid S, Mahmoud MA, Aljohani MA. Assessment of beliefs, behaviors, and opinions about blood donation in Telangana, India-A cross sectional community-based study. Front Public Health 2021; 9: 785568.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-09-17]